

Мр. № 3/2

127/2

СРПСКИ
КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК

НОВА СЕРИЈА, Књ. XXXIX, Број 6 — 16 Јули, 1933.

Ова ћећа у дугачку
ЗАПИС.

Једно кишно јутро у улици Краљице Наталије, и време кад иду у школу само прогави ћаци, којима се чини да сви часовници стално заостају. Жури по плочанику један ћачић ~~тако толико колико је шабана~~ У какву школу спада, то један Бог зна, али у школу иде. На леђима му прописни ранчић са два ремена, и обучен је као сви мушкарчићи-ћаци: у отпорну материју, са дosta резервних дугмета, са претходно удареним кожним закрпама на оним местима ципелица где су прсти и зглавци. Што је мало необично за правог ћака: малишан држи обема рукама на трбушчићу пакетић, ~~односно једно ускуту~~ ваљда хлеб с путером; и малишан плаче. Тај плач је овде једино важан. Ко познаје плачеве, могао је видети да у плачу тог детета има загонетка и задатак: почетак неког дугачког пута. Тај човечић није плакао што је рано устао, нити што га боли глава, нити што му је наука тешка. Лишће му бескрајно тужно, плач тих, ~~а~~ не толико плач очију колико плач целог бића. Свака коштица плаче у ~~детинству~~, и над нечим чему као да утхе нема, ни у тати и мами, ни у динару, ни у излогу код Роде, ни у музичи Краљеве гарде. Присебан потпуно, малишан обилази сваку барицу, од времена на време притећне торбу, погледа на трбушчић и боље распореди прстиће, да не би одвад стегнули оно што може да пробије и омасти. Али очи ~~се~~ једнако пуне влажном светлошћу, раменца одскачу, тихи јецаји дижу се до затворених уста, искриве усне и старачки затресу малу главу. Као што одрасли људи, понекад, целог живота врше дужности, разговарају, смеју се, а непрестано плачу.

Куд иде тај ћачић ~~из њених савица~~, и ~~са~~? У Гимназију не уђе, у Вежбаоницу не уђе, у Учитељску школу не уђе. На углу Старе скупштине сави ка Лондону. Сави ~~са~~ ~~тада~~ ~~тада~~ оним мало увежбано-хитрим, мало коњосаво-механичким окретом, како савијају и заобилазе угао људи који већ ко зна колико година иду све истим путем на дужност, тамо и натраг, тамо и натраг. Још се и саже мали да дами једној, подебелој, дигне амрел: ~~и~~ једва диже, али диже, једном руцом, ~~и~~ један од оних старинских амрела као копље дугачких и шиљатих, и са око три метера кабасте памучне материје на жицама.

— Да ли знате, молим, има ли у овом крају негде забавиште? — ~~зашто, маслете о баруту~~

— Биће да нема, — одговори упитани, и, као обично код нашег живог света, додаде: а што питате?

Детенце међутим стиже до каване Лондон, до оних истурених степеница око којих се густи пролазници, као око истуреног гребена таласи, сударају, одскачу, сливају и гутају. Ту честаде ~~девојка~~ без трага, и забелешка о сусрету с њим је свршена. Али до данашњег дана, кроз двадесет година, враћа се слика тог малишана, и за њом, као сенка од невидљивог предмета, вуче се питање: Где ли је? у што се претворио онај рани његов јад? да ли памти о себи ~~истину~~ ~~што~~ ~~вистину~~ ~~намене~~ ~~са нама~~? да ли слути да га у простору неко тражи? да ли зна у што је израсла енергија његове детиње туге, и да ли осећа у чему се редуплицирао први његов пессимизам?

* * *

А други дечко, малени Паризлија од шест до седам година, био је дете са чудноватим ножицама. Реткост је ~~да и једаред у животу~~ ~~живео~~ човек види ножице тако лепе, тако ~~живео~~, тако тајанствено енергичне. Летње доба је било, и дечко је живео, као краљ патуљака, у цвећу париског парка, ~~одевен у раздрљену~~ ~~кошуљицу~~, парченце панталоница, и ~~сандале~~, управо само пенџета са једним кацишићем за причвршење на босим ногама.

Тело младог, здравог мушкарчића: потез један, знак један који скаче, и ништа друго! У панталоницама, ни бедара, ни задњице, ни трбуха; у кошуљици ~~важи~~ неколико ребараца и нежних мишића и еластичних сувожила. ~~Остали~~, ~~ам~~ ~~чудно набране~~ ~~и спирала~~ црне обрве, и дубоко провидне, гладне очи, ~~и доле, ножице, длане ногице~~ видљиве ~~од првог панталона до прстију~~. Они, само цртају и рачунају ~~а него, само~~ трепте, као жице по којима се нечим превлачи. Десет ножних прстију, то су десет финих кинеских стварица од слонове кости, ~~које се, кожу, сложено у кутију по~~ ~~клисају као лепета и радост~~.

Они цртају и рачунају са вољом за нечим немогућим; листови на ногама трепте; а прсти, пет и пет, без одмора раде нешто тешко и сложено, генијално енергично, као ваљда десет прстију Бахових рук на некадашњем клавсену са две клавијатуре. Тако ~~по један~~ ~~са тренутка~~ ~~припада~~ стоји мушкарчић, некуда занесен, на најжешћем сунцу, од којег су утекле и бубе са тврдим оклопом, ~~и~~ не зна да га јара пече и заслепљује. ~~Они~~ Само други неко може запазити ~~они~~ ~~поглави~~ обрадују, ~~и~~ узбуђено ~~поглави~~ од нечег што су израчунале, ~~и~~ то пишу оне фине ноге и прсти на којима је сваки зглобић у непосредној вези с мозгом.

Lежиште што ове хијatre, филе ногице ~~и ноге~~ за прсту или да изврше. Они ~~звере~~ и ~~кошмарују~~, а ноге

Ту се свршава забелешка о малом Паризлији, јер је Париз огроман, и сви се људи у њему свако вече изгубе, залутају, и растану. Али више од двадесет пет година се враћа слика малишана, а за њом, свакад кад искрсне, као да ~~запушти велика река у свој лепоти и моћи својој...~~ пешка радост
Вода чути
као шаренски
бенчук нај
Сенак...

Боже! где ли је шта ли је сад то бивше дете, и у што је сазрело оно чудесно мицање и кидање мозга који се простирао од чела до прсти ногу? *Lijep*

А треће детенце, малуџан који још није умео ни чисто да говори, пентрао се по једној од оних сремских чардаклија каквих више нема. Огранци лозе, силни, не само да су шчепали зид, него су га кидали, размицали му цигље; а од чворова и лактова лозе начиниле се ђаволски усправне мердевине које не воде никуда, и са чијег се врха само може пасти. А онај мали се још није ни хватао рукама као што се ради, него се качио само чврсто стиснутим песницама. Јер, у једној је руци држао неку бакалску кесицу, а у другој нешто невидљиво, а није још знао да се сети да се то може метнути и у цеп. Таман да се стропошта, још га на време дохватиште нечије мишице и спустише на земљу. Био је лагаџак, и уплашен, као мали скакавац. Требало га је брзо нечим забавити.

— Ти си нешто пазарио, мали?

— Не — одговара чисто, и гледа право у очи оним дугим погледом умиљате деце која сваком приону, и чију је дужину погледа, и поглед, одраслом човеку понекад немогућно издржати без збуњености.

— Па каква ти је то кесица?

Мали не одговори ништа, али на начин урођено послушне деце одмах чучну, отвори кесицу и показа колекцију доста сиротињских и крњих кликера.

— А шта ти је у другој руци?

Опет један дуг поглед; ручица се отвара, и на длану се показују два динара.

— Шта ћеш за то да купиш, мали?

— И-а-је.

— Шта? Јаје?

— Не. — И поново врло дуг поглед, пун, сада, неке умилне збуњености, неког мољења за опроштај што као досађује, он малишан, што не уме да одговори на питање јасно и пристојно. — Не, него с-си-и-аје.

— Шта, шта? Сир и јаје?

Мале песничице се почеше трљати са оном детињом муком која обично претходи плачу. Детенце диже и баци један, па други, па трећи дуг поглед, сваки пун анђеоски чисте доброте, која моли или да разумете, или да опростите. И онда следова највећи могућни напор:

— С-си-га-је ...

Nob odgovar!

— Ах, цигаре! Је ли?

— Да! — и сад један безмерно срећан, упивен, благодаран поглед, докле год мали, који одмицаше с леђима напред, није стигао до киоска и трафике...

И од тога састанка и искуства је прошло више од двадесет пет година. Али у том случају беше суђено да се добије одговор на питање: У што ће се, Боже, у какву енергију, у какву срећу или заслугу претворити она мека, и опет чудно јака воља детенџета: да не буде на терету са својом немоћи, да се извињује за што није криво, да буде послушно до милоте...

— Дакле, ви сте онај некадашњи мали из нашег суседства! Па чиме се сад занимате, у овом граду?

Човек обори врат, души благ поглед у земљу. Толико благ и добар поглед, и толико дуг поглед да на земљи, крај изношених његових чипела као да заиграше две светле тачке и почеше да расту.

— Како да вам кажем да ме добро разумете чиме се занимам. Целог живота пред туђим вратима стојим, и никад ни на једна од тих врата не уђем унутра.

— Како пред вратима, за Бога? Не разумем вас!

— Ја сам разносач једне врсте општинских признаница. Да. Сабирајам с краја на крај вароши новац за општину, па и за себе, јер општина и мене плаћа. Да. Звоним, пречекам, идем; звоним, пречекам, идем... Некад узалуд звоним, чекам по десет-петнаест минута, осећам се досадан и стид ме је да не умем да вам кажем. Дигнем руку да још једаред, јако зазвоним, па спустим руку и не зазвоним. Стојим пред вратима и гледам у браву. Некад је то старинска брава, споља закована на врату. Некад је господствена, од шареног дебelog стакла и месингом окована. Стојао бих ко зна докле, али кад чујем да се неко кроз двориште приближује, сатнем главу и бежим као да сам хтeo малочас да провалим код људи...

Неки једва отшкрину врата, и не видим друго до него парче ћилима и пар папуча, и учини ми се да је неко плакао, па због мене престао. На бруzu руку сврше са мном, залупе врата. Ја кажем: збогом и хвала, нико ми ништа не одговори, чујем само да онај неко даље плаче...

Неко отвори врата упола, али ме руком задржи да не бих ушао. Јурне неки мирис из кујне, или спазим прозор пун цвећа, две ноге од стола, и лудо маче се пузи уз једну ногу и покушава да шапом дохвати другу ногу, па кад не може, оно се сасуља на патос, баш као да костију нема, скочи на супротну ногу, и напе се испочетка...

... Некад се на моје звено разјапе врата као од ветра, али нити видим ко је отворио, нити видим кога унутра. Так осетим да бије по мени нека промаја, као да сам у плачу...

~~†~~ *Не браве, знаш, као је неко разносач, то су вам некадо као визитар је спахил је магистрат и сака се савремен*

иза врата ми неко довикне, брзо и ~~заповедни~~, и питање и одговор, и врата се залупе као пред душманином... ~~И~~, ~~немојте~~ сад ~~заборавити~~ да имам ~~и~~ поново да навратим! ~~И~~ лазим на улицу и мучим се у себи: како ћу проћи, како ћу измолити стотину динара...

— Па зар се не појављују и худи пред вас, и љубазни људи, и, зар вас баш никада не пуштају унутра?

— Не пуштају. Таква је моя служба. А ~~и~~ ули који се појаве, чудни су. Обрадујем се кад дете створи; али дете, ~~којим~~ види моју капу и торбу, побегне. А појави се, место њега, нека седа госпођа у наочарима, оштра носа и гласа, пред којом заборавим оно што већ више од пет година назњам од јутра до мрака, ~~и~~ ~~сам~~ ~~муцани~~ Много је љубазна, и тачан платиша, једна певачица, али у које гол доба стигнем, она баш излази из купатила, у огратчу без иједног дугмета. ~~На~~ ~~баш~~ ~~је~~ ~~и~~ ~~шо~~ ~~песнучко~~... А на ~~и~~ понеком месту уопште нема звона, и унутра станује много љут свет. Кад закуцам, ја, верујте, дрхтим, и мислим: пашиће од оног мог куцња у тишини тешка врата, ~~и~~ ~~кончу~~ ~~на~~ ~~коста~~, и сећа ћу на робију...

~~Најпријатнија~~ ми је једна кућа, у којој, кад се отворе врата, видим пун зид књига, старих, нових, разно повезаних и разнобојних, ~~и~~ светлуцају ~~јесен~~ излог код златара. Баш ми дође тешко да одем одатле, и баш волим те књиге...

... Треба још да вам кажем да ме једна врата, једина, чекају увек широм отворена, и увек ме пропуштају да уђем. То су Гробљанска врата. И тамо носим призванице, гробару и зидару гробница. Као мала башта око мене, где год станем. А станем најрадије тамо где цветају дивље руже: кад се нагнем да их помиришем, са мирисом заједно излази из њих и чека топлота; увек су вреле те ружице, а кад испустим грану, оне ме и даље гледају, дуго, благо, као мој мади синчич, који још не уме да говори, али умиљато и дуго гледа сваког ко му се приближи, баш као цветови дивље руже... Ретко послушно дете тај мој синчич...

— Ага, ви прашаве *Vao desigurata tronista* и
побиха!

— Та ја у њачије репортер. Задо саса пасочек
ПЕСМА ТОЧКОВА. Воне, у оваке, фегов
бумажице, ја да најде.

Слава Сали Јашара, чуvenог колара из Али-Анифа, до-
пирала је врло далеко. Таквог мајстора нити је било раније
у Али-Анифу, нити ће га пак доцније бити. О околним сели-
ма није могло бити ни говора, тамо га није било, али таквог
мајстора није било чак ни у граду, и то у граду који је ле-
жао у средини бескрајне равнице, из кога су излазили путеви
на све стране као звездани зраци, и у коме су још од памти-

given by ~~Saturnia~~ ordinary - - .